

Undervisningsmateriale

til brug i undervisningen for 8.klasse til 3G

AT FALDE

17. - 31. JANUAR 2015

til | *og fra*

GaZART

En forestilling om identitet
og tilhørsforhold

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	Om materialet.....	3
2.	Om forestillingen At falde - til og fra.....	4
3.	Bag forestillingen. Koreografens udgangspunkt.....	5
4.	Identitet - et kort historisk perspektiv.....	7
5.	Identitetsdannelse i et psykologisk perspektiv.....	8
	5.1 Den psykodynamiske retning.....	8
	5.2 Case 1 - En lykkelig gammel bøsse.....	9
	5.3 Den fænomenologiske/eksistentialistiske retning.....	10
	5.4 Case 2 - Et moderne menneske med tro.....	11
	5.5 Den socialpsykologiske retning.....	12
6.	Identitet i et sociologisk perspektiv.....	14
	6.1 Giddens og det senmoderne.....	14
	6.2 Bourdieu - felt, doxa, habitus og kapitaler.....	15
7.	Kønsidentitet.....	17
	7.1 Case 3 - transkønnet.....	18
8.	Når identitet(er) er svær(e) - livsfaser, etniske minoriteter.....	20
	8.1 Case 4 - bindestreg eller kreoler?.....	21
9.	Afrunding af de skriftlige opgaver – forslag til kort forløb.....	23
10.	Identitet i billedkunst. Forestillingens visuelle identitet og Hermann Rorschach.....	24
11.	Case 5 og 6 - spørgsmål til to af de medvirkende:	
	Fie Dam Mygind og Søren Linding Urup.....	26
12.	Identitet i drama. Praktiske opgaver med udgangspunkt i identitet, krop og sprog.....	28
13.	Forslag til supplerende opgaver om identitet.....	29
	13.1 Krop.....	29
	13.2 Sprog.....	29
14.	Afslutning.....	30
15.	Litteraturliste.....	31

1. OM MATERIALET

Undervisningsmaterialet til forestillingen **At falde - til og fra** behandler begrebet identitet.

I dette undervisningsmateriale ser vi på identitet i bredeste forstand gennem flere perspektiver: Et psykologisk, hvori det filosofiske dukker op som en naturlig faktor, og et sociologisk perspektiv.

Hvem er jeg? Hvorfor er jeg sådan? Hvordan oplever andre mig, og hvordan fungerer jeg i min omverden? Disse fire spørgsmål udgør i meget grove træk rammerne for diskussionen.

Undervisningsmaterialet er udformet til fagene dansk, samfundsfag, psykologi, AT, drama og billedkunst og henvender sig til elever fra 8. klasse til 3.G.

Både materiale og arbejdsopgaver tager afsæt i de temaer, der berøres i forestillingen, og bevæger sig rundt om emnerne snarere end at tage udgangspunkt i selve forestillingen og det, der sker på scenen. Det er meningen, at hovedparten af materialet skal kunne bruges både før og efter, man har set forestillingen.

Dog fungerer de kapitler, der specifikt henvender sig til drama og billedkunst, bedst som opfølgning, da de trækker mere direkte på forestillingens form og udtryk.

Materialet er struktureret således, at eleven får en overordnet indføring i, hvordan man kan forstå identitet. Først et kort historisk oprids efterfulgt af et afsnit med forskellige psykologiske perspektiver på, hvordan identitet udvikles. Dernæst præsenteres udvalgte sociologiske perspektiver på samfundets rolle i identitetsdannelse. Afslutningsvis kastes der lys over de forskellige typer af vanskeligheder, der kan være forbundet med identitetsdannelse. Materialet indeholder desuden fire cases. Her har vi bedt forskellige personer besvare spørgsmålene: «Hvem er jeg?» og «Hvad har formet mig?» De kan bruges som anslag til diskussion, men også trækkes frem som inspiration til nogle af de skriftlige opgaver, vi foreslår.

Efter hvert afsnit følger en række arbejdsspørgsmål, og efter nogle af afsnittene vil der være forslag til skriftlige opgaver, der samles til sidst i materialet. Materialet er omfattende med den hensigt, at underviseren selv kan vælge og sammensætte de afsnit og de opgaver, der er relevante for den gældende undervisning og den enkelte aldersgruppe. Arbejdsspørgsmålene har forskellige sværhedsgrader. De er sorteret således, at de første spørgsmål typisk henvender sig til alle nævnte aldersgrupper, hvor de sidste spørgsmål i nogle af afsnittene sigter mere mod gymnasieniveau. Men underviseren kan naturligvis også her vælge de spørgsmål, der er relevante for den pågældende klasse. De skriftlige opgaver kan løses af alle de nævnte alderstrin. God fornøjelse!

Venlig hilsen **GAZART** & *Adelaide Bentzon*

Adelaide Bentzon er uddannet koreograf og har siden 1997 præsenteret egne forestillinger på forskellige teatre, hovedsageligt i København og Amsterdam. Derudover har hun også læst engelsk litteratur på Åbent Universitet. Sammen med Erik Pold er hun kunstnerisk leder af LiminalDK, derudover fast koreograf for kompagniet Livingstones Kabinet og samarbejder desuden jævnligt med Daniel Norback/NORPOL. Adelaide Bentzon modtog i 2013 et toårigt arbejdslegat fra Statens Kunstfond.

2. AT FALDE – TIL OG FRA

En ungdomsforestilling om identitet og tilhørsforhold.

Hvad afgør, hvor vi hører til, og hvornår vi føler os 'hjemme'? Er det det samme, som får os til at stikke ud? Er det dialekten, accenten, udseendet, eller er det alle de små referencer til fortiden, det indforståede, duften, humoren?

At falde – til og fra er en danseforestilling, der tager livtag med spørgsmål om identitet og tilhørsforhold. Med koreografi af Tali Rázga og tekster af den prisbelønnede dramatiker Tomas Lagermand Lundme udtrykker forestillingen sig både med dans og ord.

FAKTA

SPILLEPERIODE

17. - 31. januar 2015

FORESTILLINGEN SPILLER

Mandag - torsdag kl. 10 og kl. 19

Fredag kl. 10 og kl. 12

Lørdag kl. 16

Efter formiddagsforestillingerne kl. 10 vil det være muligt at tale med koreograf Tali Rázga og/eller de medvirkende om forestillingen og deres opfattelse af begrebet identitet.

ALDERSGRUPPE

Fra 8. klasse til 3G

VARIGHED

Ca. 50 min

SPILLESTED

Dansehallerne i Carlsberg Byen

Pasteursvej 20

1799 København V

www.dansehallerne.dk

**DANSE
HALLERNE**

PÅ OG BAG SCENEN

Medvirkende: Fie Dam Mygind,
Søren Linding Urup og Josephine Raahauge

Koreograf: Tali Rázga

Scenograf: Nadia Nabil

Tekst: Tomas Lagermand Lundme

Dramaturg: Inge Agnete Tarpgaard

Lysdesign: Mikkel Jensen

Lyddesign: Erik Christoffersen

Grafiker: Marianne Siem

PR og markedsføring: Janne Schnipper

Undervisningsmateriale: Adelaide Bentzon

Produktionsleder: Viktor Magnusson

Producentassistent: Thilde Højen

Producent: Eva Nordhagen

3. BAG FORESTILLINGEN

Koreografens udgangspunkt

På den ene side har verden altså aldrig været så lille og mulighederne så mange. I takt med mængden af valgmuligheder, synes det på den anden side sværere og sværere for de unge at finde og forstå sig selv.

Tali Rázga, koreograf på At falde – til og fra

Arbejdsspørgsmål:

Begynd med at diskutere dette korte udsagn. Kan I genkende det, Tali Rázga siger?

Oplever I selv, at I har mange valgmuligheder?

Synes I, det er svært med mange valg?

Tror I, det er sværere at være ung i dag, end det f.eks. var for vores oldeforældre?

Hvorfor? Hvorfor ikke?

Når vi begynder at reflektere over vores identitet, er det næsten uundgåeligt at stille disse to spørgsmål: Hvem er jeg? Og hvad har formet mig?

Koreograf Tali Rázga fortæller her om sin personlige historie, der også danner baggrund for forestillingen:

"Jeg er barn af en dansk mor og en israelsk far og født i Israel. Som etårig flyttede jeg til Danmark med min nyskilte mor. I årene derefter havde jeg sporadisk og kortvarig kontakt med min far, enten når han var på besøg her i DK, eller når vi tog på ferie dertil. Min mor fik en ny mand, som jeg (også) kalder far, og de fik et barn, som jeg betragter som min helsøster. Jeg er altså vokset op i en pæredansk kernefamilie og har aldrig haft en tilknytning til det jødiske miljø i DK."

"Det var først, da jeg blev teenager, det begyndte at gå op for mig, at jeg så anderledes ud. Jeg blev oftere spurgt, hvor jeg kom fra og fik kommentarer om at snakke virkelig godt dansk. Det begyndte egentlig først at genere mig, da jeg skulle til at søge jobs, og jeg blev bevidst om, at både mit udseende og mit navn kunne være en hæmsko og i hvert fald helt tydeligt sendte utilsigtede signaler til omverdenen. Mit fornavn er fra Israel, men mit efternavn er faktisk fra min danske mor (stammer fra Ungarn, men det er mange generationer tilbage)."

"Jeg blev ret forvirret over denne påklistede identitet, som mit navn og mit udseende føltes som. Udefra blev jeg ikke betragtet som 'rigtig' dansk, og omvendt havde jeg ikke noget andet at 'falde tilbage på'. Jeg har besøgt min familie i Israel en snes gange, måske mere, men jeg snakker ikke hebraisk og har kun et overfladisk kendskab til jødiske og israelske skikke og traditioner. Min base

var min pæredanske kernefamilie – som var totalt blinde for, at jeg skulle være eksotisk!"
"Jeg har jo vænnet mig til ofte at besvare de spørgsmål, som mit navn og mit udseende giver anledning til, men det har betydet, at jeg er blevet ekstremt bevidst om, hvor meget det betyder. Og at jeg altid har det i baghovedet i sammenhænge, hvor jeg møder nye mennesker."

"Det har måske betydet, at jeg hurtigt har en tendens til at føle mig lidt udenfor og derfor er meget optaget af, hvordan og hvornår man passer ind. Og jeg tænker, at vi også alle sammen har prøvet at være den, der skilte sig ud."

Selvom vi ikke alle deler lige præcis Talis historie, kan de fleste af os sikkert genkende følelsen af ikke at blive set eller spejlet på samme måde, som vi oplever os selv. Indimellem er det helt i orden, og andre gange skaber det nogle svære situationer for os.

Tali har valgt at lave en forestilling om identitet med et personligt udgangspunkt. Man kan sige, at Tali på én gang ønsker at dele oplevelser, hun mener, andre også må have, og samtidig arbejder hun med sin egen oplevelse. Udgangspunktet for forestillingen belyser altså i sig selv et centralt aspekt i diskussionen om identitet: Mødet mellem individet og omverdenen.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter Tali Rázgas historie. Hvilke tanker sætter den i gang?

Kan I genkende fornemmelsen af, at ens omgivelser ser en anderledes, end man selv gør? Hvordan og i hvilke situationer?

Diskuter forestillingens titel – hvad sætter den i gang hos dig?
Og hvorfor tror du, den hedder sådan?

Skriftlig opgave 1:

Lav en lille præsentation af dig selv ved at besvare spørgsmålet:

Hvem er jeg?

Hvad har formet mig?

Du kan evt. vælge at udelade navn i alle de tekster, der skrives gennem forløbet.

4. IDENTITET

Et kort historisk perspektiv

Hvad betyder identitet?

Ordet identitet stammer fra det latinske identitatem - samme som.

Et menneskes identitet er noget ved personen, der altid er det samme. Det er personlighedstræk og karakteristika, der kendetegner et menneske, og som varer ved.

(Gyldendals leksikon, denstoredanske.dk)

Menneskers forståelse af, hvad identitet er, har ændret sig gennem historien. Selvom mennesker meget længe har funderet over det at være menneske med spørgsmål som f.eks. hvad laver vi her, hvem er vi, og hvad skal vi?, så har disse typer spørgsmål forskellige betydninger alt efter, hvornår i historien mennesket er født. I grove træk kan man sige, at vi er gået fra et traditionelt, religiøst samfund, hvor Gud blev anset for at være altings skaber og herre over den enkeltes skæbne og identitet, til i oplysningstiden at blive et moderne samfund, der er (var) præget af en rationel forestilling om verden og virkeligheden. I det moderne samfund er der stor tiltro til videnskabens evne til at frembringe sand viden og fremskridt, og her bliver den enkelte selv herre over sin skæbne og skaber sin egen identitet. Derfor er den enkeltes autonomi (selvbestemmelse) i stigende grad blevet central.

Denne bevægelse er foregået i slowmotion og er på nogle områder stadig i gang. Men den rendyrkede moderne tankegang om rationalitet er i dag udfordret, og derfor kalder man også vores samfund det senmoderne eller det postmoderne alt efter videnskabelig retning. I dag lægges der mere vægt på den ikke-rationelle konstruktion af virkelighed og identitet. Forståelsen af mennesket og samfundet fokuserer i dag ofte på magtens og sprogets betydning for, hvem vi kan blive, og hvordan vi kan tænke om os selv og andre. Altså at identitet skabes gennem sproglige relationer og magtrelationer med andre. F.eks. kan man sige, at vi ikke kan tænke eller sige noget om vores identitet, som sproget ikke har gjort det muligt for os at tænke og sige.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter ovenstående tekst. Hvad er forskellen på et samfund baseret på tradition og religion og et samfund, hvor den enkelte styrer sin egen skæbne? Hvordan ændrer det livet for det enkelte menneske?

Hvilket samfund har vi i Danmark? Er der flere samfund i Danmark?

Har vi stadig traditioner, der former vores identitet?

Tænker du meget over din kulturelle identitet?

Hvilke magtstrukturer, synes du, er med til at forme din identitet?

5. IDENTITETSDANNELSE

I et psykologisk perspektiv

Mennesket er et biologisk væsen på samme måde, som dyr er det. Som biologiske væsener er mennesker meget ens. Vi har de samme grundlæggende behov, vi fødes med bestemte færdigheder, og vores udvikling følger nogenlunde samme mønster. Vi har alle nogle primære behov, og alle mennesker ældes og dør. Der er altså nogle grundlæggende menneskelige faktorer, der gør det muligt at sige noget generelt om vores adfærd.

Indenfor psykologien er der selvfølgelig mange forskellige måder at forstå identitet på. I dette afsnit oprides tre hovedretninger i moderne psykologi og deres perspektiver på identitet:

Psykologi er det videnskabelige studie af menneskets adfærd og psyke/sind. Altså studiet af hvordan mennesket oplever, tænker, reagerer, og hvorfor det føler, tænker og handler, som det gør. (Gyldendals Leksikon, denstoredanske.dk)

5.1 DEN PSYKODYNAMISKE RETNING

Den tysk-amerikanske psykoanalytiker og udviklingspsykolog, Erik H. Erikson (1902-1994) er en af de første, der sætter begrebet identitet ind i en større teoretisk sammenhæng:

Erikson ser mennesket som et biologisk væsen, et psykisk væsen og et socialt medlem af samfundet, hvilke står under stadig påvirkning af hinanden. Identitet dannes altså i en sammenhængende biologisk, psykologisk og social proces. Det første skridt i processen er dannelsen af et såkaldt kropsimago eller kropsbillede, dvs. en integreret forestilling om kroppen som et sammenhængende hele. Til dette kropsbillede knyttes via identificeringer en række primære egenskaber og træk. (Gyldendals leksikon, denstoredanske.dk)

I et psykodynamisk perspektiv er barndommen meget vigtig i forhold til den enkelte persons udvikling, fordi vi gennem barndommen og op mod puberteten danner vores *jeg*. Samtidig udvikler vi vores identitetsfølelse gennem erfaringer og oplevelser og ved at reflektere over disse.

Ifølge udviklingspsykologien har vi som spædbørn ikke en oplevelse af at være adskilte fra omverdenen. Omgivelserne er i direkte forlængelse af os selv, og der er endnu ikke nogen tydelig grænse mellem *jeg* og *dig*. Vores første skridt mod at blive et selvstændigt individ sker gennem separation fra vores primære omsorgsgivere, f.eks. vores forældre.

Langsomt lærer vi, at der er en fysisk forskel på *mig* og *det*, der ikke er mig. Vores allerførste erfaringer af os selv som en person er direkte forbundet med vores kroppe; *den fysiske verden* har systemer, der skal begribes, og vi skal forstå, at vi har arme og ben, skal spise og sove, mærke kulde og varme osv. Vores første forståelse af dem, vi er, ligger i de nære relationer. Vi lærer, at vi er en del af en bestemt familiestruktur, og at vi har en rolle i denne struktur.

Vi tilegner os sproget, der gør det muligt at udtrykke og forstå, og sprogets udvikling er fundamentalt i identitetsdannelsen. Med tiden udvider vi vores sociale felt, vi begynder f.eks. i en institution og skaber sociale relationer uden om familien. Vi opdager, at vi er enten piger eller drenge og får måske en fornemmelse af, at det betyder noget bestemt alt efter, hvordan vores omgivelser ser på kønnet.

Efterhånden begynder vi at udvide vores forståelse og kunne se vores nære omgivelser i forhold til en større omverden. Ligner vores familie andres? Er jeg som de andre? Vi får en forståelse af os selv i sammenhæng med omverdenen, og selvom vi har en form for kerne-identitet med fra barndommen, påvirkes vores selvforståelse af omverdenen.

Det ubevidste - det, der ligger skjult for os selv - spiller også en stor rolle i vores tilværelse. På baggrund af det ubevidste kan vi udvikle mønstre og forsvarsmekanismer, der også kommer til at udgøre en del af vores identitet.

Arbejdsspørgsmål:

Hvordan har din barndom formet dig?

Synes du, at venner, skole og fritidsinteresser har været med til at forme dig?

Hvad vil det sige at have en kerne-identitet?

Diskuter ovenstående tekst. Hvordan er kroppen vigtig for vores identitet?

Hvad betyder det, at vores identitet dannes i en sammenhængende biologisk, psykisk og social proces?

Hvad betyder det ubevidste for identiteten? Hvad kunne f.eks. være ubevidst? Er det vigtigt at forstå de ting, der er ubevidste? Hvorfor? Hvorfor ikke?

5.2 CASE 1 - *En lykkelig gammel bøsse*

Svend Bunch, 78 år, pensioneret danser.

Hvem er jeg?

"Jeg er mig og helt min egen, ligesom Piet Heins lille kat på vejen, 78 år gammel, hverken gift, forlovet eller straffet på anden måde, kort sagt en lykkelig gammel bøsse (homoseksuel lyder som en sygdom, og det er det altså ikke). Jeg bor alene med min kat, som hedder Snuske eller Pigen beroende på hendes og mit humør. Jeg elsker sol, varme, hav, lys og luft, så sommeren er min årstid, vinteren kan jeg undvære, fordi i de 9 måneder, den varer, fryser jeg konstant, hvis jeg ikke er pakket ind i trøjer og halstørklæder. Så er jeg Vandmand, født glad, men også let stødt i kanten, hvis noget går mig imod, jeg raser i 10 minutter, og så er jeg glad igen. Jeg elsker dem, jeg elsker, og dem, der elsker mig, alle andre er ligegyldige, det er ikke særlig sympatisk, men fakta - "I can't help it"."

Hvad har formet mig?

"Det har mine forældre, Edith og Ejner, på den helt naturlige måde uden hjælp af andet end "Love", som desværre gik over, da jeg kom til, min mor elskede mig og min far var jaloux på mig,

sådan var det ofte i gamle dage, det er vist nok anderledes nu, hvor fædre er mere engagerede i deres børn. Skolen satte også sine spor på godt og ondt, men det, som har formet mig mest, er Balletten, ja, dansen i det hele taget, og alt hvad der følger med, mine lærere, koreografer, klassisk og moderne musik, mine dansepartnere og kolleger, kort sagt hele den vidunderlige og grusomme teaterverden, som har været mit liv i 65 år.”

Arbejdsspørgsmål:

Hvad fortæller Svend om sig selv? Hvad fremhæver han ved sin identitet?
Hvad, synes I, er vigtigt for Svends identitet?

Fortæller Svends svar os noget om samfundet omkring ham?

Fortæller det noget om fortiden i forhold til nutiden?

Diskuter Svends svar i et psykodynamisk perspektiv.

Er hans svar personlige eller mere politiske i forhold til identitet?

5.3 DEN FÆNOMENOLOGISKE/ EKSISTENTIALISTISKE RETNING

Filosofi er studiet af grundlæggende spørgsmål til menneskelivet. Det kan være spørgsmål om virkelighed, eksistens, viden, værdier, fornuft, moral og sprog. I filosofien beskæftiger man sig kritisk med emnerne ud fra rationelle betragtninger. Med rationel mener man fornufts- og videnbaseret, modsat følelse eller tro.

(Gyldendals Leksikon, denstoredanske.dk)

I denne forståelse er et menneske et selvstændigt, integreret individ på tværs af tid og sted. Personen føler sig som den samme uanset, hvor han eller hun er. Som mennesker deler vi nogle eksistentielle grundvilkår som f.eks. ensomhed, kærlighed og død, men det enkelte menneske vælger, handler og skaber sin egen identitet.

Uagtet hvordan verden vender, ser det enkelte menneske på den indefra og ud. Det er menneskets livsverden, der er udgangspunktet for den enkeltes oplevelser og erfaringer (fænomenologi). En af de filosofiske strømninger, der for alvor lagde vægt på menneskets absolut individuelle opfattelse af verden, var eksistentialismen. *Eksistensen går forud for essensen*, sagde den franske filosof Jean-Paul Sartre (1905-1980), der anses som en af de væsentligste tænkere i den franske eksistentialisme.

Derved siger han, at det levede liv, de erfaringer, vi gør os, og de valg, det enkelte menneske tager, har større betydning end genetik, skæbne og endda sociale forhold.

Eksistentialismen er både psykologisk, filosofisk og kunstnerisk et selvrealiseringsprojekt, der tager den fulde konsekvens af menneskets frie vilje. Det enkelte menneske har frihed til at forme sin egen skæbne og tager dermed også ansvar for sit eget liv. Med den frihed og de ansvar følger også usikkerhed og angst - en angst, som er et grundvilkår i eksistentialismen. Mennesket har ikke én fastlagt skæbne, men står snarere over for en lang række af konstante valg i en absurd og meningsløs verden.

Man kan sige, at eksistentialismen er et modernistisk projekt, der handler om løsrivelse fra samfundets autoriteter. Ligesom postmodernismen og senmodernismen, anerkender eksistentialismen ikke nogen absolut mening med livet. Senere filosofiske og sociologiske retninger lægger langt større vægt på sociale faktorer – altså de omstændigheder, individet lever under som f.eks. nationalitet, kultur og økonomisk klasse.

Arbejdsspørgsmål

Diskuter ovenstående kapitel. Hvad er forskelligt fra den psykodynamiske retning?

Er vores valg vigtigere end vores baggrund og det, vi bliver født som?

Hvad mener eksistentialisterne med, at verden er absurd og meningsløs? Og hvordan påvirker det det enkelte menneskes liv?

Hvad betyder det, at man ikke har en kerne?

Er vi identiske med vores valg?

Diskuter Sartres udsagn: Eksistensen går forud for essensen.

Hvad mener han med essensen, og hvorfor er eksistensen vigtigere?

Er du enig i udsagnet? Hvorfor? Hvorfor ikke?

Skriftlig opgave 2:

Beskriv dig selv uden at nævne nogen af dine relationer eller omgivelser.

5.4 CASE 2 - et moderne menneske med tro

Phillip, 24 år, journaliststuderende.

Hvem er jeg?

"Jeg er Philip: Ikke forfærdelig ambitiøs.

Til tider en pleaser. Har meget viden inden for særlige nicheområder som computere og

*Bibelen. Har svært ved at blive voksen, men er ikke egoistisk.
Lever på impulser, indtil min faste overbevisning siger fra."*

Hvad har formet mig?

"Mine forældre og deres tro, som er blevet min tro.

Jeg tror på Gud på en konservativ facon.

Og selvom jeg nogle gange føler mig forhindret i at gøre lige, hvad der passer mig, så giver min tro mig værdi og gør, at jeg aldrig rigtig er alene på den ensomme måde."

Arbejdsspørgsmål

Diskuter Phillips svar. Hvordan har han valgt at præsentere sig selv? Hvad får vi at vide?

Hvilken forskel gør det i livet at have en tro?

Diskuter, hvordan Phillips svar kan forstås, hvis det belyses gennem de foregående afsnit.

Hvordan er hans verdenssyn anderledes end Sartres eksistentialisme?

Er han et typisk senmoderne menneske?

Hvad får vi ikke at vide? Rummer teksten indirekte information?

5.5 DEN SOCIALPSYKOLOGISKE RETNING

En persons identitet er foranderlig og dannes i relation til andre. Individet har ikke en fast kerne. Vi skabes løbende gennem kommunikation med andre, og identiteten er en konstruktion, der bl.a. formes af sproget og af andres og egne fortællinger.

Denne gren af psykologien ligger i tråd med den senmoderne tanke om, at der ikke findes objektive sociale virkeligheder, men at den sociale verden er (sproglige) konstruktioner. I et senmoderne samfund ses identiteten mere og mere som en variabel størrelse under konstant forandring og ombygning.

Her tænker man hverken på de fælles eksistenstemaer eller undertrykte og ubevidste følelser, der gennem terapi (refleksion) skal frem i lyset. I stedet vægtes de fortællinger, vi konstruerer om vores identiteter, da de bliver vores virkelighed. Vi tolker vores oplevelser og erfaringer, og det, vi fortæller os selv, og den fortælling, vi udtrykker og iscenesætter, skaber vores samlede følelse af identitet.

Begrebet narrativ, der betyder fortælling, anvendes i stigende grad inden for psykologi og socialvidenskab. Det udspringer af den erkendelse, at vi som mennesker bruger fortællingen som redskab i mange aspekter af vores liv og ikke kun i forbindelse med fremstillinger som teater, taler, film osv.

Indenfor den narrative psykologi arbejdes der med fortællingen som en måde at skabe mening og sammenhæng i vores tilværelse. Gennem ordnede fortællinger kan vi administrere vores handlemønstre og navigere i en kompleks virkelighed.

Vi kommunikerer med andre gennem fortællinger. Facebook-profiler, twitter og instagram er gode eksempler på små selvfortællinger. Her vælger vi, hvad vi vil sige om os selv i et givent

øjeblik. Valg af livsstil, som f.eks. hvad vi spiser, hvilken sport vi dyrker, hvordan vi tilbringer vores fritid osv., kan også være del af vores livsfortælling.

Den moderne amerikanske sociolog, Anthony Giddens siger:

"Begrebet livsstil er svært at anvende i forbindelse med traditionelle kulturer, fordi det drejer sig om valg inden for en mangfoldighed af muligheder, og fordi en livsstil er noget, der "adopteret", snarere end noget, der "går i arv". Livsstil er rutineret praksis, hvor rutinerne er inkorporeret i tøjvaner, spisevaner, handlemåder og foretrukne mødesteder.

(...) jo mere post-traditionelt et miljø, individet bevæger sig i, desto mere vil livsstilen vedrøre selve selvidentitetens kerne, dens skabelse og genskabelse."

Anthony Giddens, Modernitet og Selvidentitet, 2004.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter ovenstående kapitel.

Er den socialpsykologiske tilgang forskellig fra de andre to? Hvordan?

Diskuter idéen om selvfortælling. Hvordan bruger du selv fortællingen i dit liv?

Diskuter, hvad en fortælling kan være. Hvor møder man fortællinger i hverdagen?

Diskuter jeres facebook-profiler. Hvor bevidst vælger I, hvad I fortæller om jer selv?

Redigerer I?

Hvor meget synes I, man kan redigere, før det, man fortæller, bliver fiktion?

Må det gerne være fiktion? Hvorfor? Hvorfor ikke?

Hvilke livsstil-valg er vigtige for ens identitet?

Synes du, fortællinger kan rumme hele ens identitet? Hvad kan de f.eks. ikke rumme?

Hvad mener Giddens, når han siger, at livsstilen berører identitetens kerne?

Skriftlig opgave 3:

Lav en lille fortælling om dig selv. Tag udgangspunkt i dit virkelige liv, men fremhæv gerne ting og egenskaber, som du gerne vil have, at andre lægger mærke til.

6. IDENTITET

I et sociologisk perspektiv

Sociologi forsker i sammenhænge og mønstre i sociale relationer ud fra forskellige synsvinkler. Undersøgelserne kan beskrive en enkelt social gruppe eller sammenligne flere lignende grupper og kan beskæftige sig med alle former for handling og interaktion mellem mennesker samt holdninger og opfattelser, som indvirker på handling og social interaktion. (Gyldendals Leksikon, denstoredanske.dk)

Ligesom det er gældende inden for psykologien, er der inden for sociologien forskellige forståelser af, hvordan man mener, identiteter dannes og kan defineres.

Det komplekse er blandt andet, at menneskets identitet er sammensat i mødet mellem noget fælles og noget individuelt, noget objektivt og subjektivt – eller noget ydre og indre. Noget alment menneskeligt og noget kulturelt (tid/historie, geografi) – noget foranderligt og noget konstant. Lidt kategorisk kan man sige, at sociologien er mest optaget af, hvordan samfundet skaber og muliggør identiteter i et udefra-kiggende perspektiv, hvorimod psykologien fokuserer på individets oplevelse af mening, sammenhæng og sig selv indefra. To væsentlige bidrag til forståelsen af samtidens menneske i et sociologisk perspektiv kommer fra den tidligere nævnte amerikanske sociolog, Anthony Giddens (1938-) og den franske sociolog og antropolog, Pierre Bourdieu (1930-2002).

6.1 GIDDENS OG DET SENMODERNE

Ifølge Anthony Giddens kan identitet overordnet inddeles i selvidentitet og social identitet. Altså det, som er personens oplevelse af sig selv, og det, som er andres oplevelse af personen – den feedback, personen oplever fra omverdenen.

Giddens er optaget af, hvordan det senmoderne samfund fordrer nogle helt særlige måder at være menneske og skabe identiteter på. Han fremhæver blandt andet følgende faktorer som afgørende for senmoderniteten:

1. **Adskillelsen af tid og rum.** Vi lever i en globaliseret verden, hvor de fysiske afstande er blevet langt mindre. Adgang til internettet har skabt et helt nyt felt, hvor man kan være til stede uden at være fysisk tilstede.
2. **Udlisitering af sociale funktioner.** Primære omsorgsopgaver som børnepasning og ældrepleje løses ikke længere inden for familiens rammer, men udlisiteres til stat og marked.
3. **Øget refleksivitet.** Vi er hele tiden i gang med at reflektere over os selv og foretagne valg.

Ifølge Giddens fordrer det senmoderne samfund konstant selvrefleksion, og vores identitet skabes og genskabes konstant i spillet med vores omgivelser. Han siger:

(...) jeg vil begynde med den præmis, at det at være menneske i realiteten vil sige altid at være klar over og på en eller anden måde kunne beskrive både, hvad man foretager sig, og hvorfor man gør det.

Og videre:

Hvad skal man gøre? Hvordan skal man handle? Hvem skal man være? Det er de centrale spørgsmål for enhver, der lever i sen-moderniteten – spørgsmål, som vi på et eller andet plan, alle besvarer diskursivt eller gennem hverdagens sociale adfærd.

Anthony Giddens, Modernitet og Selvidentitet, 2004.

Han mener ikke, at det moderne liv er uden traditioner eller tro, men at de givne traditioner og rammer altid er til overvejelse og ikke udgør den eneste måde at forstå verdenen eller sig selv på. Giddens er optimistisk i sit syn på senmodernismen og individets muligheder, men han siger dog også, at det i høj grad er mennesker med sociale og økonomiske resurser, der fungerer i denne type samfund, hvor dårligt stillede individer kan få endnu sværere ved at finde et ståsted.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter kendetegnene ved det senmoderne, som Giddens beskriver.

Hvordan forandrer de vores samfund og den måde, vi skaber vores identitet?

Oplever du også, at tilværelsen handler meget om valg? Hvilke valg f.eks.?

Giver valg automatisk frihed? Hvis ja - hvorfor? Hvis nej - hvorfor ikke?

Hvad tror du, Giddens mener, når han siger: *(...) det at være menneske [vil] i realiteten sige altid at være klar over og på en eller anden måde kunne beskrive både, hvad man foretager sig, og hvorfor man gør det.*

Hvorfor mener Giddens, at dårligt stillede individer kan få endnu sværere ved at finde plads i samfundet?

6.2 BOURDIEU - FELT, DOXA, HABITUS OG KAPITALER

En anden fremtrædende moderne sociolog er franske Pierre Bourdieu. Han opfatter individets identitet langt mere betinget af sociale forhold. Ifølge ham er identitet også flydende og sammensat, men modsat Giddens mener han ikke, at man kan tale om frie valg, men snarere om en række betingede valg. Det enkelte menneskes identitet skabes i en sammenfletning af forskellige felter.

Bourdieu bruger bl.a. begreberne *felt*, *doxa* og *habitus* til at beskrive nogle af menneskets sociale grundvilkår.

Felt: Er betegnelsen for et givent socialt område. Hjemmet er et felt, skolen et andet, arbejdspladsen et tredje, sportsklubben et fjerde osv.

Doxa: Hvert felt har sit eget doxa - et værdisæt, en række koder som den, der træder ind i feltet, må forstå og håndtere, hvis mødet mellem felt og individ skal fungere.

Habitus: Kan forklares som summen af de erfaringer, der er indlejret i os. Habitus er den måde, vi udtrykker vores forudsætninger på. Vi er disponeret for bestemte valg og foretrækker noget frem for noget andet. Det er habitus. Den primære habitus er familien – de nære, tidlige relationer. En sekundær habitus er typisk institutioner som børnehave og skole.

Kapitaler: Bourdieu mener også, at vi som mennesker har forskellige kapitaler, nemlig hhv. økonomisk kapital (adgang til penge og materielle ting), kulturel kapital (dannelse, sproglige kompetencer), social kapital (netværk og relationer) og symbolsk kapital (anerkendelse, position).

Kapitalerne kan påvirke hinanden. Ens sociale kapital kan f.eks. give adgang til økonomisk kapital (materielle ting): Måske har en vens forældre købt en andelslejlighed, man får lov til at leje et værelse i. Og den symbolske kapital kan påvirke den sociale kapital: Hvis man er god til noget – synge, tegne, spille fodbold – kan det tiltrække venner.

Man kan altså sige, at Bourdieus teori er, at det bl.a. er vores kapitaler, vores habitus og de felter, vi bevæger os i, der udgør og definerer vores samlede identitet.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter forskellene på Giddens og Bourdieu.

Diskuter kapitalerne og find eksempler på dem i din hverdag

Diskuter din skole som et felt ud fra Bourdieus begreber: Hvad er skolens doxa?

Hvordan påvirker skolens doxa den enkelte elevs habitus, og hvilke kapitaler udvikles i et skolesystem?

Hvilke strukturer og institutioner kunne mennesket være underlagt?

Er nogle mennesker i højere grad underlagt magt end andre?

Hvem, hvordan og hvorfor?

Skriftlig opgave 4:

Beskriv dig selv ved at beskrive dine omgivelser og dine relationer.

7. KØNSIDENTITET

Der er forskellige objektive sociale faktorer, der har indflydelse på, hvordan vi forstår os selv. Det kan f.eks. være køn, livsfase (alder), klasse (uddannelse og arbejde), etnicitet, livsstil og boligområde. I det følgende ser vi på betydningen af kønsidentitet.

Traditionelt set er verden befolket af piger og drenge – kvinder og mænd. Det er ligetil. Men man kan også tale om både et fysiologisk køn og et psykologisk køn, og det er ikke alle, der oplever sammenhæng mellem det fysiologiske køn, de er født som, og det psykologiske køn, de oplever at være. Nogle forskere, bl.a. den amerikanske biolog Anne Fausto-Sterling (1944-), argumenterer for, at vi på et rent biologisk plan burde tale om op til fem mulige kønsvarianter, altså fem forskellige kombinationer af kvindelige og mandlige biologiske træk. Vores kønsidentitet skabes i feltet mellem vores biologiske køn, vores psykologiske køn og de normer og værdier, der tilskrives kønnene i vores nære relationer og det omkringliggende samfund.

Men hvad taler vi egentlig om, når vi taler om at være mand eller kvinde? Er en dreng noget bestemt, som en pige ikke er? Kan man sige, at noget er fælles for kvinder, som man ikke finder hos mænd?

Den amerikanske filosof, sociolog og queer-teoretiker, Judith Butler (1956-) ser f.eks. kønnet som en konstruktion og mener ikke, at der nødvendigvis er sammenhæng mellem det biologiske og det sociale køn, men at kønnet snarere er noget, vi *performer* – altså, at vi iscenesætter kønnet på forskellige måder. Kønsidentiteten er flydende og noget, vi selv konstruerer løbende.

Butler kritiserer det, hun kalder en binær tankegang, hvor man enten er mand eller kvinde. De to køn er poler, der hver repræsenterer det, den anden ikke er. Man er altså kvinde, fordi man ikke er mand og omvendt. Butler mener, at man med den tankegang fastholder de enkelte køn i kategorier, der er alt for snævre.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter hvad der definerer kønnene. Hvornår er noget biologisk, og hvornår er noget psykologisk?

Er kønnet biologisk eller kulturelt bestemt? Hvordan? Hvorfor?

Hvad mener Butler med et binært syn?

Hvad vil det sige at iscenesætte kønnet?

Skriftlig opgave 5:

Lav kort præsentation af dig selv, der begynder med: Jeg er pige/kvinde fordi...
jeg er dreng/mand fordi... eller jeg er ikke pige/dreng, mand/kvinde fordi...

7.1 CASE 3 – transkønnet

Alex, 22 år

Hvem er du?

"Jeg er en sammensmeltning mellem menneske, dyr og maskine - en cyborg. Jeg eksisterer uden for de helheder, som samfundet forventer, at jeg skal overholde. Dette gør jeg med ironisk intention. Jeg leger med de dele, jeg burde have, og de dele, jeg ikke har, men burde få. Denne leg er dødsens alvorlig. Min gang igennem de sociale rum er en udfordring, en undergravning af heteroseksuelt (og endda homoseksuelt) begær. For jeg ikke er en mand, og jeg er ikke en kvinde. (Men hvad er du, kunne man spørge?) Der findes ikke ord, som kan beskrive, hvad jeg er, og derfor må jeg opfinde dem. De kommer stykkevis fra en række forskellige traditioner og sprog, fra en fragmentarisk bevidsthed om en fragmenteret krop."

Hvad har formet dig?

"Jeg er i høj grad et produkt af mine omgivelser, traumer, internaliseret undertrykkelse og privilegier. Jeg er et produkt af min tid, men jeg er også en cyborg. En cyborg kan strikke en identitet sammen uden at inkorporere identifikation med tidligere undertrykkelse. Der er noget utroligt frigørende i at kunne skabe en identitet, som er entydigt ens egen, og som eksisterer uden for de strenge binære køn. Hovedproblemet med cyborgs er selvfølgelig, at de er uægte afkom af militarisme og patriarkalsk kapitalisme for ikke at nævne statslig socialisme. Men uægte afkom er ofte utro mod deres oprindelse. Deres fædre uvæsentlige, trods alt. Hver dag er en forhandling om, hvor villig jeg er til at lade minderne indlejret i min krop forstyrre mig. Cyborgs er blot en metafor for, hvordan jeg gerne vil være. De tillader mig at fokusere på en mytologi, som er lig min egen krop. Traumat er allerede hændt, men det gør ikke nødvendigvis så meget. Historiens helt er indfriet ved at være mere end summen af sine dele. Jeg arbejder stadig på at være bedre end summen af mine dele. Jeg forsøger at huske, at jeg har dele til at begynde med."

Cyborg: en blanding mellem maskine og menneske, der i lige høj grad er et teknologisk og et biologisk væsen (Køn, leksikon.org)

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter Alex' præsentation. Hvad får vi at vide? Hvad får vi ikke at vide?

Hvad vil det sige at være transkønnet?

Hvordan forholder Alex sig til kønsidentiteten (personligt, politisk, abstrakt osv.)?

Skriftlig opgave 6:

Skriv to korte tekster, der fortsætter følgende to sætninger:

"En pige/kvinde er en pige/kvinde fordi..."

"En dreng/mand er en dreng/mand fordi..."

8. NÅR IDENTITET(ER) ER SVÆR(E)

Alle bør have en hemmelig indre have, men den må ikke være så stor, at man farer vild i den og bliver ensom.

Anonym franskmand

Det er en generel antagelse, at en samlet identitetsfølelse er mest harmonisk, hvis der er nogenlunde overensstemmelse mellem selvidentitet og socialidentitet. Altså, at der ikke er en afgrund mellem den oplevelse, vi har af os selv, og den feedback, vi får af det omkringliggende samfund.

Hvad enten man som Giddens hælder mere til mulighederne end begrænsningerne, som Bourdieu fastholder menneskers betingelser som afgørende, eller man antager et eksistentielistisk perspektiv, hvor det enkelte menneske holder sin egen skæbne i hænderne, frit svævende, så arbejder vi alle sammen på at finde sammenhæng, mellem den, vi oplever at være, og den måde, verden møder os på.

Analyse og refleksion hjælper os med at sætte tingene i perspektiv og forstå os selv bedre, men det er trods alt det levede liv og de erfaringer, vi gør os, der former os.

Det samlede billede af et menneskes identitet er et sammensat komplekst puslespil, der nødvendigvis forandrer sig gennem livet. At være 15 år og udforske seksualiteten, forsøge at finde sig til rette i en gruppe og ikke helt vide, hvad livet skal handle om, er væsentligt anderledes end at være forældre til tre børn og at have haft det samme arbejde i 10 år. Og som 80-årig prioriterer man nok også anderledes end ens travle børn og børnebørn.

Vi kommer til at gennemgå mange livsfaser som individer, som hver især kan byde på sine egne små eller større identitetskriser. Man kan måske ligefrem sige, at hver gang, vi skal udvikle os, støder vi ind i en lille identitetskrise.

Som individ, der afviger fra den brede norm, kan man blive offer for det omkringliggende samfunds generalisering. Som homoseksuel herhjemme kan man sagtens blive udsat for andre folks fordomme og ligefrem grove chikane, men man har de samme rettigheder som andre borgere. I Uganda er det ulovligt at være homoseksuel og kan straffes med døden. I Danmark var transseksualitet f.eks. på listen over psykiske forstyrrelser indtil 1981. Individets identitet vil altså altid spille op mod de givne normer, og de normer ændrer sig gennem tiden.

Det globaliserede, multikulturelle samfund stiller nogle helt nye krav til individets fornemmelse af sammenhængende identitet. Man kan f.eks. være født et sted og bo et andet. Kulturelle og geografiske tilhørsforhold kan ikke længere tages for givet, og nye strategier må tages i brug, når flere kulturer skal rummes i ét menneske.

Den norske antropolog, Thomas Hylland Erikson (1962-) beskæftiger sig med blandingskulturer, altså individer og grupper, der er borgere i et samfund, men som har anden etnisk oprindelse. Han bruger begreber som kreolisering og kreativitet i sine teorier om kulturblanding og etniske minoritetsunge.

I antologien *Ungdomssociologi* beskrives det således: *På den ene side har ungdommen i den vestlige verden en utrolig vifte af erfaringer, som giver dem et stort kulturelt repertoire. Dette giver dem i princippet mulighed for at knytte sig til mange forskellige grupper, som ikke nødvendigvis bygger på etnisk, lokal eller religiøs tilhørsforhold. På den anden side påvirkes etniske unge af modstræbende værdisæt, nemlig ét sæt hjemme og et andet ude.* Christoffersen, Mørck, Sørensen, *Ungdomssociologi*, 2005.

Ifølge Thomas Hylland Erikson kan etniske minoritetsunge grundlæggende vælge mellem tre identitetstyper: Den rene identitet, Bindestrægsidentiteten og Den kreolske identitet:

1. Den rene identitet er kendetegnet ved at være traditionel, konservativ og afgrænsende omkring én kultur.

Det er en identitet, der ofte formes gennem kontrasten til *det andet* eller *de andre*. Den vil oftest ses i grupper, der ikke integrerer sig i det omkringliggende samfund, men som fastholder egne normer og værdier.

2. Bindestrægsidentiteten forsøger at rumme to identiteter ved at veksle mellem disse. Altså, at man knytter sig til omgivelserne, men samtidig fastholder nogle af de værdier og traditioner, man i øvrigt har med sig. Det kunne f.eks. være en dansker, hvis familie har pakistansk oprindelse. Nogle gange opfører vedkommende sig overvejende dansk, f.eks. i det offentlige rum, i byen eller i skolen, og andre gange er vedkommende mere pakistansk, f.eks. i hjemmet eller i lokale netværk.

3. Den kreolske identitet adskiller ikke to kulturer, men blander dem derimod på nye kreative måder. Her er skellet mellem den ene og den anden kultur ikke så tydeligt. På den måde opløses grænsen mellem de forskellige kulturer og bliver til noget helt nyt. En ung kvinde bærer f.eks. tørklæde og stramme jeans, er troende og følger visse traditionelle værdier, men går samtidig i byen med andre unge.

Forskere taler dog om, at tosprogede unge skaber hybridkulturer, at de er bindestregsdanskere, og at de er mangfoldighedens entreprenører. De unge ses også som nogle, der forholder sig til flere forskellige kulturelle strømninger, som de så mixer og integrerer. Andre beskriver, at tosprogede unge har mulighed for at skifte mellem forskellige kulturelle garderober. Forskere beskriver endvidere, at de unge befinder sig i et krydsningsfelt mellem kulturelle rødder og kulturelle ruter. Dermed menes, at enhver har sin personlige og familiemæssige historie med sig, og at disse rødder og erfaringer krydser andre menneskers historier, traditioner og erfaringer, og derved skabes noget nyt".

Poul Brejnrod, *Sociologi*, 2007.

Forfatteren peger her på noget, der også kan omsættes til noget alment menneskeligt: At vi gennem udfordringer og forhindringer har mulighed for at modnes. At forene det modsætningsfulde og komplekse fordrer kreativitet og opfindsomhed. Det kan godt være, at man indimellem skal bokse temmelig meget for at få sin identitet på plads, men det giver samtidig muligheden for at udvikle nogle særlige menneskelige kvaliteter.

Man kan måske ligefrem med lidt store armbevægelser påstå, at opgøret med social stigmatisering og generalisering har haft afgørende betydning for flere grupper. Indimellem giver forskellen mellem den sociale identitet og selvidentiteten anledning til sociale og politiske opgør. Kvinder har kæmpet for ligeret, fordi de ikke kunne acceptere samfundets billede og placering af dem. Ligeledes måtte det hvide samfund på et tidspunkt acceptere sorte som ligeværdigere borgere, og homoseksuelle har kæmpet for deres oplevelse af ikke at være forkerte mod samfundets syn på dem som afvigere.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter hvem, du mener, kan opleve at blive stigmatiseret eller sat i bestemte kasser. Hvilke grupper? Hvorfor?

Har du selv oplevet, at omverdenen mødte dig med fordomme?

Hvad betyder det, at vi kan modnes gennem udfordringer og forhindringer?

Diskuter de tre forskellige typer af etnisk identitet. Find eksempler på de forskellige.

8.1 CASE 4 - bindestreg eller kreoler

Negist Hallberg Eshetu, 19 år, student.

Hvem er du?

"Jeg er et menneske. Jeg er en pige på 19 år, som både kommer fra Danmark og Etiopien. Jeg er student, men jeg er også datter, barnebarn, kusine, veninde og kæreste. Jeg er følsom, men også temperamentsfuld. Jeg er fleksibel, omsorgsfuld, udadvendt, reflekterende, retfærdighedssøgende og lattermild. Helt som så mange andre i denne verden."

"Jeg er mørkhåret, jeg er afro, men jeg er ikke sort, og jeg er heller ikke hvid. Jeg er en af de heldige og privilegerede mennesker, som er i en gråzone. En zone, der er svær at definere. Af den grund har jeg mange muligheder for, hvordan jeg vælger at definere mig selv. Jeg har to nationaliteter, to hjemlande, to kulturer, to traditioner, to sprog, to hudfarver. Jeg har dobbelt af alt! Derfor er der dobbelt så meget, som kan bidrage til, hvem jeg er."

"Svaret på dette spørgsmål er betinget af den sociale kontekst, hvori spørgsmålet bliver stillet. Svaret er betinget af afsenderen af spørgsmålet og personens forventninger til svaret, samt mine overvejelser om, hvad jeg skal fremhæve."

Hvad har formet dig?

"Det mest essentielle, der har formet mig, er min opvækst. Jeg er opvokset i et internationalt og multikulturelt miljø, hvor respekt og åbenhed over for alle mennesker og alle kulturer er i centrum. Min mors NGO-arbejde har ledt hende mange steder hen, og jeg har altid fulgt med. Vi har boet i Kenya, Etiopien og Danmark, hvor jeg har gået på britisk, amerikansk og dansk skole. Dog har min far altid boet i Etiopien og er i stedet kommet på besøg, hvorend min mor og jeg har været udstationeret."

"I både Kenya og Etiopien har vi haft en husholderske, som har passet på mig, når min mor var på feltarbejde. Disse kvinder har været en stor del af min opdragelse og er stadig som en bonusmor for mig. De opdragede mig, som var jeg deres eget barn, og lærte mig deres værdier, som også har bidraget til, hvem jeg er i dag."

"At flytte til Danmark i mine teenageår har også været meget formende. Jeg har fået en stor personlig frihed, for eksempel ved at man i København kan cykle til og fra alt. Dette gør, at jeg er blevet meget selvstændig og fleksibel. At gå på en almindelig dansk folkeskole gør, at jeg har fået venner for livet. De har lært mig mange danske værdier og har haft en stor andel i at forme mig."

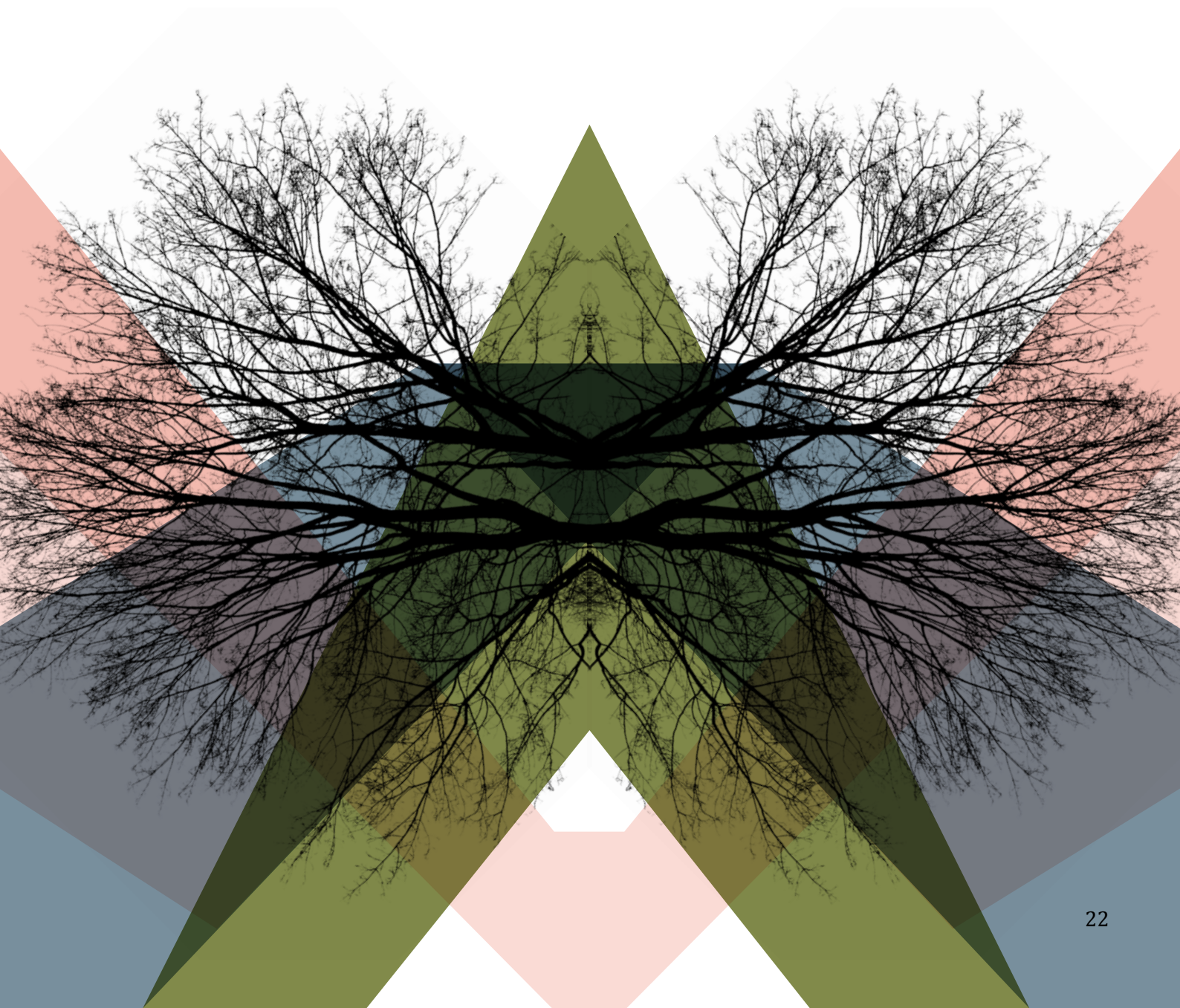
Arbejdsspørgsmål:

Hvordan forholder Negist sig til sine to kulturer?

Sammenlign hendes svar med Talis fortælling i begyndelsen af materialet.

Er der fællestræk? Hvad er forskellene?

Vil du sige, at Negist kan beskrives som en med bindestregsidentitet eller kreolsk identitet?

9. AFRUNDING AF DE SKRIFTLIGE OPGAVER

Forslag til kort forløb

Bed eleverne om at læse deres forskellige tekster igennem.

Synes de, at teksterne tilsammen beskriver HELE dem? Hvis ikke, så skriv kort, hvad der ikke er beskrevet. Tænk evt. at det ikke behøver at skrives som en samlet tekst. Det kan være en liste af ord og behøver ikke at være sammenhængende. Det kan være en farve, der mangler, en stemning, en følelse, et stykke musik. Noget i deres identitet, der måske ikke lader sig fange i forklarende ord.

Hæng alle teksterne op under de forskellige kapiteloverskrifter. Læs hinandens tekster (tekster kan selvfølgelig udelades, hvis det føles for intimt).

Diskutér, hvordan de forskellige tekster opleves. Hvilken information får vi, hvilken information får vi ikke?

Hvordan ændrer de forskellige overskrifter måden, vi beskriver os selv på?

Hvad mangler? Her kan der måske henvises til det faktum, at en meget signifikant del af vores person ikke indgår, nemlig kroppen.

10. IDENTITET I BILLEDKUNST

Forestillingens visuelle identitet og Hermann Rorschach

Forestillingens visuelle identitet er inspireret af den schweiziske psykiater og psykoanalytiker, Hermann Rorschachs (1884-1922) berømte blækklatte. Blækklatterne i Rorschach-testen forestiller ikke noget bestemt – de er abstrakte og kan fortolkes på mange måder, ligesom forestillingens visuelle identitet heller ikke forestiller noget bestemt. Det er et abstrakt motiv, der, alt efter, hvem der ser på det, kan fortolkes på mange måder.

Da vi, holdet bag forestillingen, udviklede forestillingens identitet, kom grafikerne med flere bud på, hvordan motivet kunne være. Alle var flotte, så det var svært for os at vælge, hvilken der fangede fortællingen bedst. Vi argumenterede hver især for, hvilket bud vi hældte mest til, og i denne argumentationsrunde gik det op for os, hvor mange forskellige fortællinger og associationer der faktisk gemte sig i motiverne.

For hvad der virker smukt for én, er ikke nødvendigvis smukt for en anden. Og et motiv giver ikke nødvendigvis de samme associationer for alle. Vi har forskellige præferencer, og vores præferencer vil være prægede af vores personlige omstændigheder og de erfaringer, vi har gjort os.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter forestillingens visuelle udtryk.

Tag udgangspunkt i motivet her på siden eller forsiden af materialet.
Hvilke motiver ser du i forestillingens visuelle udtryk?

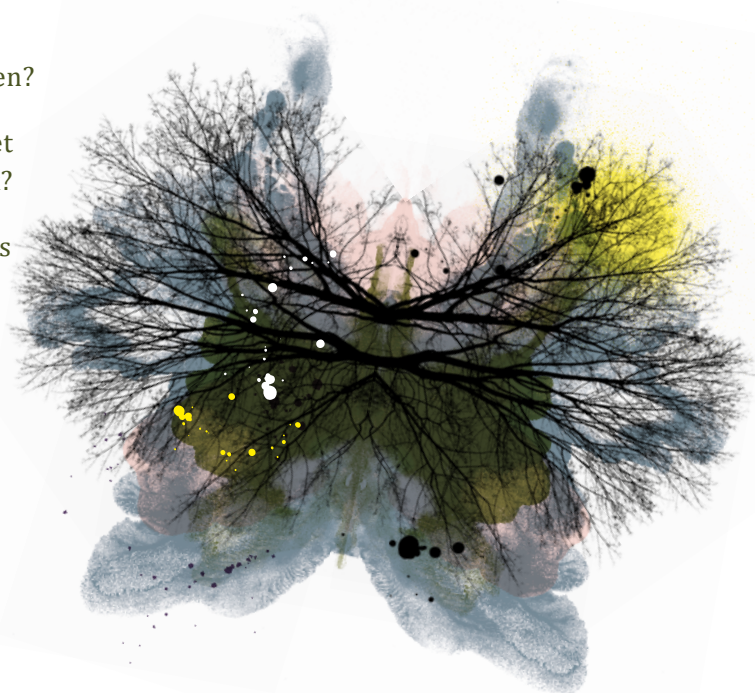
Hvilke sideløbende visuelle fortællinger ser du?

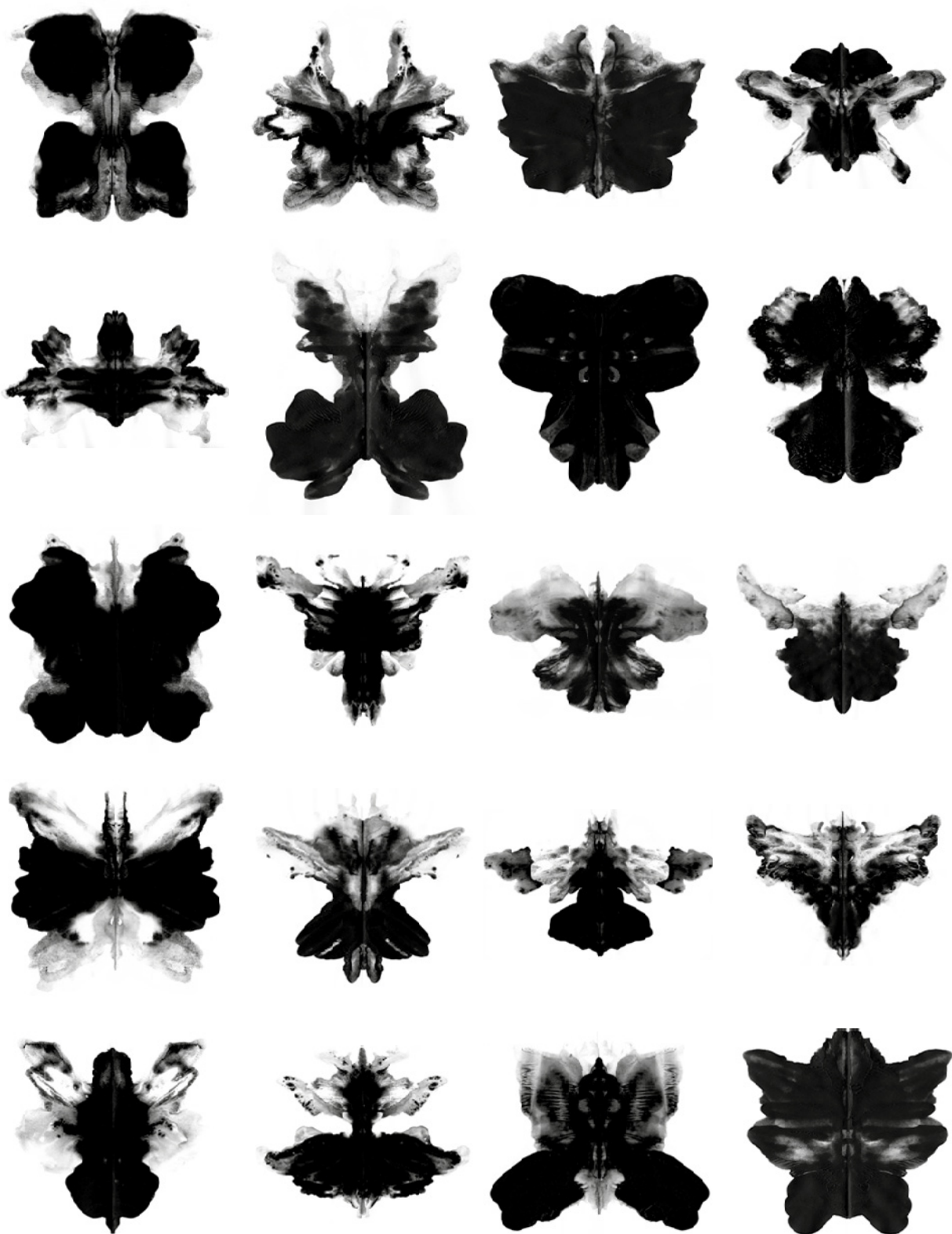
Hvordan understøtter det visuelle
i forestillingen det, der sker på scenen?

Hvordan forstår vi identitetsbegrebet
ud fra forestillingens visuelle udtryk?

Hvilke motiver ser du i forestillingens
grafiske materiale?

Udform et motiv der for
dig fortolker identitetsbegrebet.

11. CASE 5 OG 6

Spørgsmål til to af de medvirkende

Fie Dam Mygind, 26 år, danser, medvirkende i **At falde - til og fra**.

Hvem er du?

"Jeg er en ung kvinde. Jeg er en, der leder efter noget. Jeg er fri, og jeg er fastlåst. Jeg vil helst grine – og græde, helst gerne kunne mærke det hele. Jeg er en tvivler, jeg vender og drejer tingene. Jeg er mange forskellige versioner af mig selv. Jeg er en éner - ligesom alle andre..."

Hvad har formet dig?

"Alle mine oplevelser, alle de valg, jeg har truffet, og de valg, jeg ikke traf. Mine forældre har lavet mig, og noget og nogle har lavet dem, jeg er et led i den kæde og også noget helt andet. De ting, jeg husker, har lavet mig, de ting, jeg holder fast i. Alt det jeg drømmer om, og det jeg er bange for..."

Hvem er Søren?

"Søren er min ven, Søren er meget rolig og nogle gange pludselig bestemt. Søren ved det måske ikke, men jeg tror, han ved, hvem han er. Søren stiller spørgsmål og Søren bliver oprørt, men stille og roligt... Søren bager. Søren er hjemlig, Søren lytter og er god til at trække vejret."

Søren Linding Urup, 34 år, danser, medvirkende i **At falde - til og fra**.

Hvem er du?

"En liste af jobbeskrivelser: Jeg er søn, bror, kæreste, familie, ven, bekendt, kollega, ansat, perifer person, ansigt på gaden, et par google-hits, kreativ, igangsættende, kedelig, glad, ked af det, midt i mellem, alt muligt og ikke så meget."

Hvad har formet dig?

"Det liv, jeg er blevet givet, det liv, jeg har levet i de sammenhænge, jeg har befundet mig i, og de valg, jeg på de baggrunde har taget. Kærlighed, usikkerhed, viden, tilfældighed, fejl."

Hvem er Fie?

"Fie er sansende og på samme tid stærk og skrøbelig. Hun besidder en målrettethed, som ikke er ensporet, men som åbner op mod hendes mangfoldighed af drømme og ønsker."

Søren og Fie fik den samme opgave som de andre cases, men blev tillige bedt om at svare kortere og desuden beskrive deres medspiller.

Hvad sker der, når man kun må sige meget lidt om sig selv?

Beskriver man en anden person med andre greb, eller er det en sproglig forlængelse af ens selvpræsentation?

Arbejdsspørgsmål:

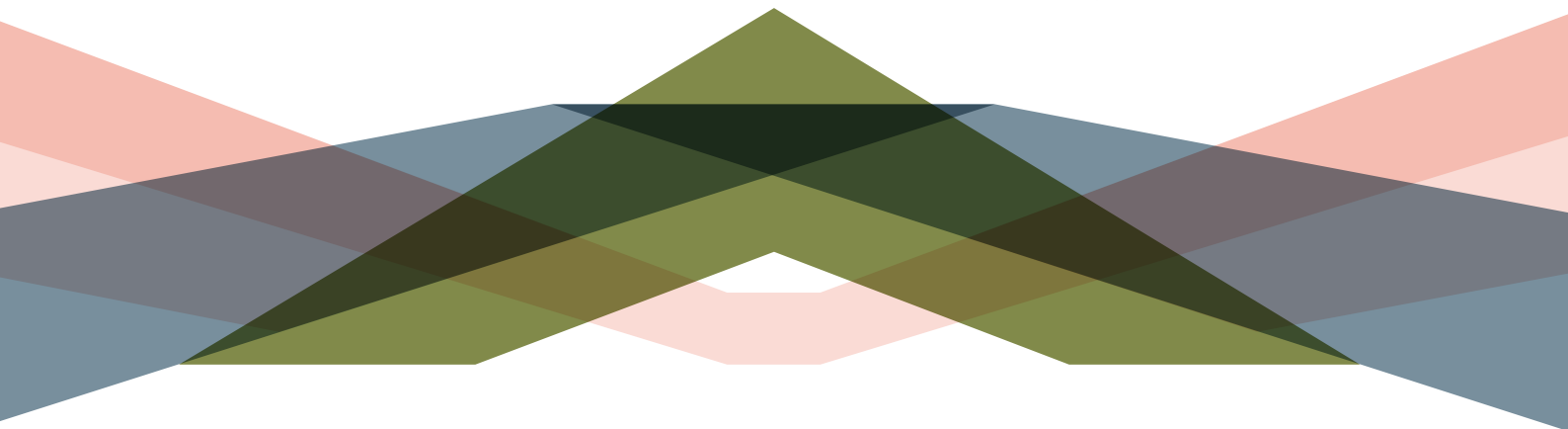
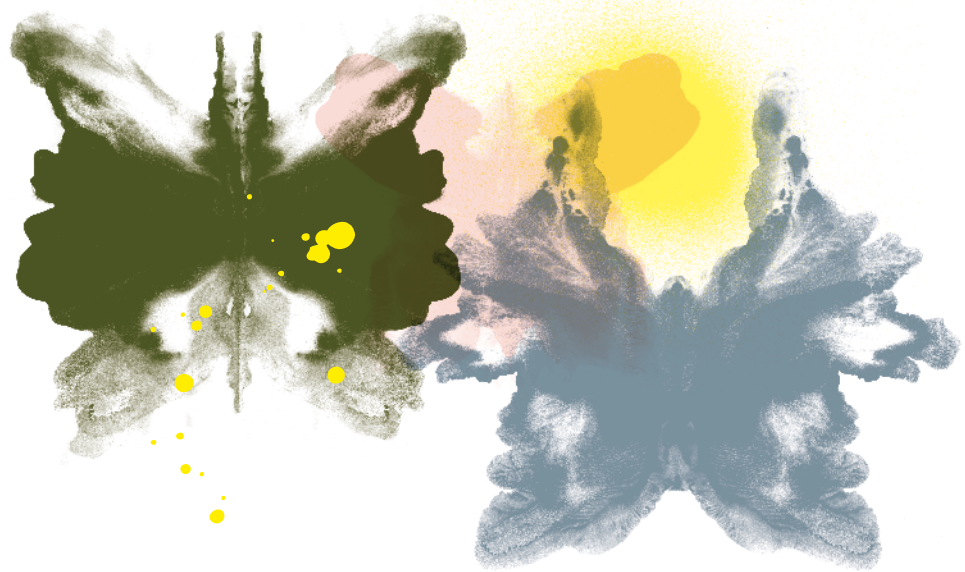
Diskuter Fie og Søren's måde at præsentere sig selv og hinanden på.

Hvad får vi at vide, og hvordan får vi det at vide?

Hvad er centralt, og hvad er slet ikke med?

Kan du genkende Fie og Søren's beskrivelser af sig selv og hinanden i den Fie og Søren, du så på scenen?

Får vi noget indirekte at vide?

12. IDENTITET I DRAMA

Praktiske opgaver med udgangspunkt i identitet, krop og sprog

Afsnittet introducerer spørgsmål til forestillingen og forslag til opgaver med udgangspunkt i identitet, krop og sprog.

Scenekunsten har mulighed for at kropsliggøre tanker og følelser. Forestillingen **At falde – til og fra** er netop en kombination af både krop og sprog. Her udforskes og udfordres kombinationen af tekst og krop, og hvordan disse kan understøtte og supplere hinanden. Kropssproget og dansen er det bærende element, men sproget bruges til at forstærke og forvrænge det fysiske for at gøre det mindre abstrakt.

Arbejdsspørgsmål:

Diskuter, hvordan forestillingen forholder sig til identitet.

Hvad fortælles der, og hvordan fortælles det?

Hvilke greb/virkemidler bruges?

Diskuter, hvad forestillingens udsagn er. Hvad vil kunstnerne fortælle os?

Kroppen har mange fortællinger, og nogle af dem er meget synlige: Køn, alder, etnicitet og udseende er umiddelbart til at få øje på og ud fra dem, danner vi os det første indtryk af et menneske. Dernæst begynder vi at danne os et indtryk af personen ud fra den måde, de bevæger sig på. Holdning, mimik og gestik fortæller os en masse og er ofte noget, vi ikke tænker bevidst over.

Vi bruger kroppen til at iscenesætte vores identitet, og samtidig er kroppen en sladrebank, der fortæller ting, som vi måske ikke har lyst til at dele med omverdenen. Der er det talte sprog, og der er kropssproget, og de to siger ikke altid det samme.

Arbejdsspørgsmål:

Hvordan bruges kroppen til at udtrykke noget om identitet i forestillingen?

Bruges spillernes egen identitet?

Er det, der bliver sagt, og det, der bliver gjort, modsætningsfuldt og i så fald hvordan?

13. SUPPLERENDE OPGAVER OM IDENTITET

13.1 KROP

Eleveropgave:

Skab en lille fortælling om en karakter gennem kropssprog og handling. Altså en aktionssekvens uden ord. Tag beslutninger om karakterens identitet. Hvordan oplever karakteren sig selv, hvordan oplever andre ham/hende? Tænk familiebaggrund, etnicitet, køn, alder, særlige kendetegn.

Vis sekvenserne for hinanden og lad de andre elever skrive en fortolkning af det, de ser, mens de ser det.

Diskuter fortolkningerne.

13.2 SPROG

Eleveropgave:

Brug samme karakter, som du fandt frem til ovenfor. Besvar skriftligt spørgsmålene og på vegne af karakteren: Hvem er jeg? Hvad har formet mig?

Læs teksterne for hinanden. Diskutér, hvordan man kan arbejde med en karakters identitet.

Overbygning:

Sammenfat aktionssekvensen med præsentationen. Diskutér, hvad der sker, når sprog og kropssprog føres sammen.

Hvad sker der med karakteren?

Hvordan ændrer fortællingen sig?

Diskuter, hvordan det var at begynde med kroppen fremfor sproget.

14. AFSLUTNING

Hensigten med dette materiale har været at sætte rammerne om den bredest mulige diskussion af begrebet identitet. Diskussionen kan både lægge op til forestillingen og belyse den efterfølgende og desuden bygge bro mellem teori og oplevelse, refleksion og erfaring.

Materialet belyser, at et menneskes identitet rummer mange aspekter og skabes i en kompleks sammenhæng mellem adskillige faktorer, og forhåbentlig har det givet jer anledning til tanker, spørgsmål og refleksion. Jeg håber, at I kan genkende jer selv i materialet, men også at I samtidig opdager nye perspektiver, som I ikke lige havde overvejet. Måske vil I opleve, at I kan relatere til mange forskellige synspunkter: At I både synes, I har en kerne – noget der kun er jer – men at I samtidig også er enige i, at livsfortællinger og valg spiller en afgørende rolle i vores selvforståelse.

Måske kan man sige, at det er en proces at skabe sin identitet, men at det også er en proces at forstå, hvad der er med til at skabe vores identitet. Menneskelivet fordrer, at vi både kan være, men også at vi tænker over det at være.

Adelaide Bentzon

15. LITTERATURLISTE

Brejnrod P.: Sociologi,
1. udgave, Gyldendal, 2007

Butler J.: Kønsballade - feminisme og subversionen af identitet,
1. udgave, Forlaget THP, 2011

Christoffersen, Mørck, Sørensen: Ungdomssociologi,
2. udgave, 4.oplag, Columbus, 2005

Giddens A.: Modernitet og selvidentitet - selvet og samfundet under sen-moderniteten,
1. udgave, Gyldendal Akademisk, 2004

Jacobsen B.: Livets dilemmaer, en bog om eksistentiel psykologi,
1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzel Forlag, 2007.

Koester T.: Introduktion til psykologi - teori, anvendelse, praksis,
2. udgave, Frydenlund, 2005

Lübcke L.: Politikens filosofi leksikon,
1. udgave, Politiken, 2010

Prieur, Sestoft, Esmark, Rosenlund: Pierre Bourdieu - En introduktion,
1. udgave, Hans Reitzels Forlag, 2006

Sartre J.P.: Eksistentialisme er en humanisme,
5. udgave, Gyldendals Akademisk, 2005

Wilken L.: Pierre Bordieu,
1. udgave, Roskilde Universitetsforlag, 2006

Gyldendals Leksikon, www.denstoredanske.dk

Leksikon.org, opslag: køn, queer-teori, www.leksikon.org